

QUR'AANIN KÄÄNTÄMINEN ON SEN TULKINTAA

Quraanin kieli

Allaah sanoo Qur'aanissa useassa ääjassa, että Qur'aan on lähetetty arabian kielellä:

Olemme lähettänyt tämän arabiankielisenä Qur'aanina, jotta te ehkä ymmärtäisitte. (12:2)

Me olemme tehnyt tämän arabiankieliseksi Qur'aaniksi, jotta te ymmärtäisitte. (43:3)

Tarkoitus oli, että profeetta Muhammadin ﷺ kuulijat ymmärtäisivät Qur'aanin sanomaa. Qur'aania ei kuitenkaan lähetetty pelkästään arabeille:

Tämä on Kirja, jonka lähetämme sinulle, jotta veisit ihmiskunnan heidän Herransa luvalla pimeydestä valoon, Mahtavan, Ylistetyn tielle. (14:1)

Kun islam levisi Profeetan kuoleman jälkeen sellaisille alueille, joilla ei puhuttu arabiaa äidinkielenä, arabiaa tuli nopeasti ”sivistyskieli”. Yliopistot, kaupunkien hallinto, tiede ja kulttuuri alkoivat käyttää arabiaa. Näin oppineet pystyivät kommunikoimaan keskenään laajenevassa valtakunnassa. Heitä yhdisti Qur'aanin kieli. Ensisijaisena motiivina arabian opiskeluun heillä on saattanut olla halu ymmärtää Qur'aania paremmin.

Myös ne, jotka puhuivat arabiaa äidinkielenään, opiskelivat lisää arabiaa, jotta ymmärtäisivät Qur'aania paremmin. Arabian niemimaalla puhuttiin eri murteita, eivätkä kaikki Profeetan käyttämät sanat ja ilmaukset olleet yleisesti tunnettuja. Nykyään kun arabian kieli on levinnyt Arabian niemimaan ulkopuolelle, murre-eroja on vieläkin enemmän ja ”klassista arabiaa” täytyy tietoisesti opiskella. Jotkin nykyarabian sanat merkitsevät eri asiaa kuin Qur'aanissa ja kieliopistakin on tullut yksinkertaisempaa. Jotkin Qur'aanin sanat ovat nykyisessä puhekielessä niin harvinaisia, että arabinkin täytyy tarkistaa niiden merkitys sanakirjasta. Qur'aanin kieli ei kuitenkaan pääse unohtumaan, sillä miljoonat muslimit ympäri maailmaa ovat ottaneet elämäntehtäväkseen selvittää Qur'aanin kielen saloja. Aikaisempien Ilmoitusten käyttämät kielet (heprea ja aramea) unohtuivat historian saatossa, kunnes ne myöhemmällä ajalla herätettiin uudelleen henkiin.

Ensimmäiset käännökset

Qur'aanin ääjoja käännettiin toisille kielille jo Profeetta Muhammadin aikana. Kun muslimit olivat pakolaisina Abessiniasa kuningas Neguksen luona, he käänsivät otteita Marijamin suurasta ja selittivät kuninkaalle islamin näkökantaa ^Clisaasta ja Marijamista. Perimätieto kertoo, että myöhemmin Profeetta lähetti sanoman bysanttilaiselle keisari Herakleiokselle ja sanomaan sisältyvä ääjä (3:64) käännettiin kreikan kielelle.

Islamia levitettiin varhain myös Persiaan päin. Persiankieliset uudet muslimit pyysivät apua rukouksen opetteluun ja Profeetan seuralainen Salman al-Farisi käänsi heille Suuraṭu-l Fäätihän persiaksi. (Rukouksessa täytyy kuitenkin useimpien oppineiden mielestä käyttää pelkästään arabian kieltä ja käännöstä käytetään vain apuna merkityksen ymmärtämisessä.)

Ensimmäiset koko Qur'aanin käännökset ovat peräisin keskiajalta ja ne tehtiin persian ja turkin kielille. Käännöksiä ei siihen aikaan julkaistu omana kirjanaan, vaan käännös kirjoitettiin arabialaisen tekstin ylä- tai alapuolelle.

Euroopassa Qur'aan käännettiin ensimmäiseksi latinan kielelle vuonna 1143. Käännöksen tarkoitus oli auttaa ristiretkeläisiä tekemään kristillistä lähetystyötä muslimien parissa.

Ensimmäisen kerran koko Qur'aan käännettiin Suomeksi vuonna 1942. Sen jälkeen Qur'aan on käännetty kaksi kertaa uudestaan, mutta mikään näistä käännöksistä ei ole muslimien tekemä.

Qur'aanin kolme painettua suomenkielistä käännöstä ovat:

- G. Pimenoff, kustantaja Ahsen Böre (1942), (käännetty englannin kielestä)
- Aro, Salonen, Tallqvist (1957)
- Hämeen-Anttila (1995)

Käännös lukitsee merkityksen

Jokaisella sanalla on synonyymeja, samaa tarkoittavia sanoja. Kun sana käännetään toiselle kielelle, kääntäjän täytyy päättää minkä synonyymien hän valitsee käännökseen: hän valitsee sen, mikä hänen mielestään sopii tekstiin parhaiten. Näin hän lukitsee oman tulkintansa käännökseen. Eri kääntäjien tekstejä vertailemalla saa siksi paremman kuvan alkuperäisen arabialaisen tekstin merkityksestä, kuin vain yhtä käännöstä lukemalla.

Qur'aanin kääntäjällä saattaa olla uskonnollinen, kielitieteellinen, historiallinen tai taiteellinen ote työhönsä ja näin on selvää, että eri henkilöiden käännökset ovat erilaisia. Käännöksen päämääränä saattaa olla esim. osoittaa:

- a) tekstin runollinen kauneus
- b) sanojen historiallinen merkityksen sellaisena, kuin ne ehkä 600-luvulla ymmärrettiin
- c) sanoman uskonnollinen merkitys nykymuslimeille
- d) tekstin helppolukuisuus

Qur'aanin käännös ei ole varsinaisesti enää Allaahin lähettämä ilmoitus, koska se on menettänyt osan merkityksistään ja mahdollisten käännösvirheiden kautta siihen on saattanut tulla vihreellisiä merkityksiä. Käännös on vain kääntäjän tekemä tulkinta Qur'aanista. Kuitenkin se on hyödyllinen väline Allaahin ilmoituksen ymmärtämiseksi.

Kuka saa tulkita ja kääntää?

Koska Qur'aanin käännös on aina tulkinta, on muslimien mielestä oikeutettua esittää kysymys ”kuka saa tulkita Qur'aania?” Moni maailman eri kielillä tehdyistä Qur'aanin käännöksistä on ei-muslimin tekemä. Ne ovat kuitenkin käyttökelpoisia käännöksiä, kun niitä käyttää vertaillen. Ihanteellinen Qur'aanin kääntäjä täyttäisi seuraavat vaatimukset:

- on muslimi
- osaa riittävästi sekä arabiaa, että kohdekieltä
- on riittävästi perehtynyt Qur'aaniin liittyviin tieteisiin (hädiitien käyttö, täfsiir)

TEHTÄVÄ:

Vertaile eri kielisiä käännöksiä Ääjäṭu-l Kursiista (2:255). Alla on kolme suomennosta, etsi vähintään kolme muunkielistä käännöstä lisää. (Jos osaat arabiaa, vertaile myös siihen).

- a) Vertaile saman kielisten käännösten sanastoa (synonyymeja).
- b) Vertaile eri kielisten käännösten merkityseroja.
- c) Mikä on mielestäsi ollut kääntäjän päämäärä?

Pimenoff / Ahsen Böre (1942)

Ei ole muuta jumalaa kuin Jumala, elävä iankaikkinen. Häntä ei saa valtaansa uneliaisuus eikä uni; Hänelle kuuluu kaikki, mikä on taivaissa ja maan päällä. Kuka on se, joka astuisi välittäjäksi Hänen edessään Hänen sallimattaan? Hän tietää, mitä heille on vastedes tuleva ja mitä heillä on ollut menneisytydessä, mutta Hänen viisaudestaan he eivät käsitä muuta kuin minkä Hän tahtoo. Hänen valtaistuimensa käsittää taivaat ja maan, eikä niiden voimassapysyttäminen ole Hänelle taakka; niin, Hän on ylhäinen, valtava.

Jaakko Hämeen-Anttila (1995)

Ei ole muuta jumalaa kuin Jumala, Elävä, Pysyvä. Häntä ei vaivaa uni eikä torkahdus, ja Hänen on kaikki, mitä taivaassa ja maassa on. Kuka voisi Hänen luonaan puhua toisen puolesta ilman Hänen lupaansa? Hän tietää, mitä oli ennen heitä ja mitä tulee heidän jälkeensä, mutta he eivät käsitä mitään Hänen tiedostaan, ellei Hän itse tahdo. Hänen valtaistuimensa kattaa taivaan ja maan, eikä niiden hallitseminen Häntä väsytä. Hän on Korkea, Mahtava.

Pilarit ry (2014, julkaisematon)

Allaah – ei ole muuta palvottavaa kuin Hän, Elävä, Itsestään oleva. Häntä ei valtaa uneliaisuus eikä uni. Hänelle kuuluu kaikki taivaissa ja maassa. Kuka voisi olla välittäjä Hänen luonaan, ilman Hänen lupaansa? Hän tietää, mitä on heidän edessään ja mitä on heidän takanaan. He eivät käsitä mitään Hänen Tiedostaan, paitsi sen mitä Hän haluaa. Hänen Valtaistuimensa kattaa taivaat ja maan, eikä niiden valvomisen väsytä Häntä. Hän on Ylhäisin, Mahtavin.